

Mahere Aromatawai 2026 - Te Reo Matatini 32413 TAPā 1

Putanga Ako		Ka mārama, ka tautohu i ngā whakaaro matua o tētahi reo ā-waha, o tētahi reo ā-tā hoki.	
Ngā Paearu Mahi:			
1.1 Ka kōwhiri, ka tautohu i ngā whakaaro matua o tētahi reo ā-waha, o tētahi reo ā-tā hoki.	1.2 Ka tautohu i ngā pārongo matua.	1.3 Ka tautohu i ngā pārongo hauarea me ngā kōrero horihori.	

Te Tūmahi	Ngā whakautu/urupare		Ngā Paearu Mahi		
			1.1	1.2	1.3
TE PĀNUI 1 – Ngā Manu a Tāne- mahuta	1	i. Ko Tāne-Kaha te mātāmua, ko Tōtara te pōtiki.		❖	❖
	2	e. I ētahi wā, ka kīia he kaituku karere ngā manu nō te ao wairua.		❖	❖
	3	o. He karere whakatūpatotanga, he whakahau nā ngā atua me te hunga mate.	❖	❖	
	4	Nō te tuhinga: “I mau hoki ngā manu mā te whakamahi i tētehi mōkai – he manu ‘mōkai’, e tīmori rānei, i ngā kaupeka rānei e nui nei ngā hua nā te mea ka pērā rawa te mōmona o te manu, e kore e taea te rere atu, ka taumaha rawa rānei ina kaha te ua, nā reira ka mau ki te papa.” Hei whakautu āpiti: “...I mau i ngā manu mā te whakamahi manu mōkai, arā, ētahi tīmori rānei, ki te hopu i ēnei manu. Ka tatari hoki ki ngā kaupeka o te tau e nui nei ngā hua nā te mea ka mōmona rawa ngā manu, ā, e kore e taea te rere atu, ka ngāwari te hopu.	❖	❖	
	5	Kia 3 neke atu rānei, ngā Tauira nō tēnei kōwae: “I whakamahia ngā huruhuru: hei kākahu, hei tiatia, hei whakarākei hoki i ngā kākahu, i ngā rākau patu, i ngā waka, i ngā taputapu tākaro, i ngā ipu, me ētahi atu mea. I whakamahia hoki ngā huruhuru me ngā kiri o ngā manu hei tāpi i ngā taotūtanga, i te weranga rānei o te kiri, hei whakakakara rānei. I whakamahia hoki te hinu o ngā manu hei rongoā, i te tāmoko, hei rokiroki kai hoki i ngā hue. I nui te whakamahia o ngā wheua o ngā manu nui ake, tae atu ki ngā ngira, ki ngā pīhuka, ki ngā kōauau, ki ngā whakakai hoki.”	❖	❖	
	1	i. Ko Tāne-Kaha te mātāmua, ko Tōtara te pōtiki.		❖	❖

TE PĀNUI 2 – “Te Kauri”	2	e. Ahitereiria. Mareihia, Initonihia, Piripini, Kanak me Whiti.		❖	❖
	3	e. Toru tekau mita te teitei o ngā rākau Kauri.		❖	
	4	Ko tēnei te kauri tino taketake o Aotearoa e tipu ana i te ngahere o Waipoua ki roto o Ngāpuhi me Ngāti Whātua. Rima tekau mā tahi mita te teitei, ā, rua mano, kotahi rau rua tekau mā rima te pakeke o tēnei rākau. E tū ana tēnei rākau i te taenga mai o ngā waka i Hawaikii rā anō.	❖	❖	
	5	He māheniheni te āhua o te kiri i te tīmatanga o te tipuranga o te rākau, ka eke ki te whitu tekau ki te kotahi rau tau, ka unahinahi, ka mākerekerere kia kaupare atu i te tipu o ngā rākau aka e takea tonu ana.	❖	❖	

Te Tūmahi	Ngā whakautu/urupare		Ngā Paearu Mahi		
			1.1	1.2	1.3
TE WHAKARONGO 1 – Whakatō Peruperu	1	a. O te mahinga kai a Puhi Kai Ariki.		❖	❖
	2	i. He whakapakari i te tinana.		❖	❖
	3	e. Kua toru tau tēnei kaupapa e whakahaerehia ana.		❖	❖
	4	E ai ki te kaiwhakahaere, ko te pūtaketanga o tēnei mahinga ko te tohatoha ki ngā kaumātua i te tuatahi, ko te tohatoha hoki ki ngā whānau korekau he moni, korekau he pūtea kia hokohoko kai mō rātou.	❖	❖	
	5	Kia āhua pēnei te ia o te whakautu: Ka ora te tangata, otirā, tōna whānau i ēnei momo mātauranga nā te mea ka whai āheinga ia ki te whāngai i tōna whānau mō ngā tau e heke mai ana.	❖	❖	
TE WHAKARONGO 2 – He Pūrākau mō te Kiwi	1	e. He manu ā rangi te Kiwi, ā, e mātau ana ia ki te rere.		❖	❖
	2	i. I pā pouri a Tāne Te Hokahoka rāua ko Tāne Mahuta nā te mea i te kai ngā pēpeke i te ngahere, ā, i te mate haere te ngahere.		❖	❖

	3	i. He matakū nō Tūi i ngā tipua weriweri.		❖	❖
	4	Karekau te huruhuru mā a te Tūi, i noho te Pūkeko ki whenua maroke, ā, i noho kōanga te Pīwaiwaka.	❖		❖
	5	He māku rawa te papa mō Pūkeko, ā, kāore i pai te one paruparu ki waenganui i ōna matimati, he nui rawa ngā mahi a Pīpīwharaua e hanga kōanga ana.	❖		❖